

Sygn.akt III AUa 24/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 lutego 2019 r. w B.

sprawy z odwołania A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy A. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 grudnia 2018 r. sygn. akt IV U 1140/18

oddala apelację.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Alicja Sołowińska SSA Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 24/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 22 sierpnia 2018 r. odmówił A. P. prawa do emerytury, wskazując, że nie legitymuje się on 25-letnim stażem pracy oraz nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji A. P. wskazał, że posiada 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach i wniósł o zaliczenie do tego okresu zatrudnienia w Spółdzielni (...) w K. od 1 września 1975 r. do 12 lipca 1978 r., zatrudnienia w Zakładzie (...) przy Specjalistycznym Psychiatrycznym ZOZ w O. jako kierowca samochodu ciężarowego oraz okresu pracy od 7 lipca 1992 r. do 31 lipca 2005 r. na Stacji Paliw przy ul. (...) w O.. Ponadto odwołujący wskazał, że posiada wymagany staż 25 lat i wniósł o zaliczenie do ogólnego stażu pracy okresów od 20 maja 1973 r. do 31 sierpnia 1975 r. oraz od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r. w związku z wykonywaniem pracy na roli. W piśmie procesowym z 10 października 2018 r. pełnomocnik odwołującego wniósł o zaliczenie do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 13-tego roku życia.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania oraz podniósł, że okres pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu przez odwołującego 16 roku życia, tj. od 20 maja 1974 r. do 31 sierpnia 1975 r., został

uwzględniony i zaliczony do stażu pracy ubezpieczonego. Natomiast organ rentowy nie zaliczył do ogólnego stażu pracy okresu od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r. Jednakże nawet ewentualne uwzględnienie tego okresu do stażu pracy spowoduje, że odwołujący nadal nie będzie się legitymował okresem 25 lat stażu pracy. Organ rentowy wskazał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. odwołujący legitymuje się stażem pracy w wymiarze 23 lat, 3 miesięcy i 17 dni. Ponadto organ rentowy podniósł, że nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 1 września 1975 r. do 12 lipca 1978 r. w Spółdzielni (...) w K. oraz okresu od 1 grudnia 1980 r. do 29 maja 1981 r. w Spółdzielni (...) w O. z uwagi na brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, okresu od 1 kwietnia 1980 r. do 21 listopada 1980 r. w Zakładzie (...) przy Specjalistycznym Psychiatrycznym ZOZ w O. z uwagi na brak wskazania wymiaru czasu pracy oraz okresu od 7 lipca 1992 r. do 31 lipca 2005 r. jako sprzedawca na stacji paliw przy ul. (...) w O., ponieważ w tym okresie odwołujący był osobą prowadzącą działalność gospodarczą.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 4 grudnia 2018 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. P. urodził się (...) Legitymuje się udokumentowanymi okresami składkowymi i nieskładkowymi w łącznym wymiarze 23 lat, 3 miesiące i 17 dni. Do stażu pracy organ rentowy zaliczył odwołującemu okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia, tj. od 20 maja 1974 r. do 31 sierpnia 1975 r. Poza sporem pozostawała również okoliczność, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał, że odwołujący nie legitymuje się 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. Z treści odwołania wynika, że odwołujący domaga się zaliczenia do pracy w szczególnych warunkach okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 20 maja 1973 r. do 31 sierpnia 1975 r. oraz od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r., a pełnomocnik odwołującego wnosil o zaliczenie do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 13 roku życia.

Sąd odwołał się do art. 184 ust. 1 i art. 32 ust. 4 Ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270) oraz § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 4 ze zm.), które określają przesłanki przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Sąd zaznaczył, że według art. 100 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Sąd zaznaczył, że nie jest sporne w sprawie osiągnięcie przez odwołującego określonego wieku emerytalnego ani to, że odwołujący nie jest członkiem OFE. Kwestią sporną pozostaje posiadanie przez niego 25 lat okresu składkowego i nieskładkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. oraz legitymowanie się okresem 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych. Sąd zaznaczył, że zgodnie z art. 5 ust 1 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu prawa do emerytury i renty i obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy: składkowe wymienione w art. 6 ustawy, nieskładkowe wymienione w art. 7 ustawy (z tym, że okresy nieskładkowe w myśl art. 5 ust 2 ustawy emerytalnej uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych) oraz okresy uzupełniające (art. 10 ustawy). Kwestię uwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego pracy w gospodarstwie rolnym reguluje art. 10 ust. pkt 3 wyżej cytowanej ustawy, który stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się przypadający przed dniem 1 stycznia 1983 r. okres pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez ubezpieczonego 16 roku życia, ale pod warunkiem, że ustalone okresy składkowe i nieskładkowe są krótsze od wymaganego okresu uprawniającego do przyznania emerytury. Przy tym za okresy pracy w gospodarstwie rolnym przypadające przed 1 stycznia 1983 r. należy uważać okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po tym dniu dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników.

Sąd Okręgowy stwierdził, że nie ma podstaw do zaliczenia okresu pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców przed ukończeniem 16 roku życia, a ewentualne zaliczenie okresu od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r. do stażu pracy nie spowoduje, że odwołujący będzie legitymował się okresem 25 stażu pracy. Z tych powodów zbędnym stało się ustalenie, czy odwołujący legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Sąd zaznaczył, że zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych oddala odwołanie lub uwzględniając je, zmienia zaskarżoną decyzję i orzeka co do istoty sprawy, co oznacza, że przyznaje żądane świadczenie bądź nie. Wykluczone i

nieznajdujące uzasadnienia prawnego jest odrębne dochodzenie ustalenia spełnienia jednej z przesłanek do nabycia prawa do danego świadczenia w sytuacji, gdy bezsporne jest niespełnienie innej przesłanki (tu: brak ogólnego stażu pracy), jeżeli wyłącznie kumulatywne wystąpienie wszystkich przesłanek gwarantuje nabycie prawa do świadczenia. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 14 lutego 2018 r., III AUa 717/17; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 sierpnia 2016 r., III AUa 1083/16). Niedopuszczalne jest zatem orzekanie przez sąd ubezpieczeń społecznych o poszczególnych warunkach nabycia prawa do emerytury zamiast rozstrzygnięcia o samym prawie do świadczenia.

Z tych powodów Sąd oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

A. P. złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia polegający na tym, że Sąd wydał zaskarżone orzeczenie pomijając szereg okoliczności niezbędnych dla prawidłowego rozpatrzenia sprawy;
2. naruszenia prawa procesowego poprzez naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z tym, że Sąd dokonał błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego;
3. pominięcie przy rozpoznawaniu sprawy wyroku Sądu Najwyższego z 16 października 2013 r. (II UZP 6/13) w zakresie dotyczącym zaliczenia służby wojskowej jako okresu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołujący wniósł o ponowne przeprowadzenie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy i dopuszczenie dowodu z jego zeznań. Domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i przyznanie mu prawa do emerytury, a ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych bądź też o nieobciążanie go kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Kwestia sporu w sprawie sprowadza się do ustalenia, czy A. P. spełnia przesłanki do uzyskania prawa do emerytury z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach na podstawie art. 184 Ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu niższego wieku emerytalnego (przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40), jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz posiadają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 1 i 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Stosownie do art. 32 ust. 4 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których ubezpieczonym przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. W tym względzie ustawa emerytalna odsyła do przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43, zwanego dalej „rozporządzeniem”). Przepis § 4 rozporządzenia zawiera przesłankę odpowiednio długiego okresu pracy w warunkach szczególnych. Stosownie do tego przepisu pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: po pierwsze – jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, a po drugie – ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na

zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 rozporządzenia).

W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przez odwołującego kryterium wieku emerytalnego 60 lat oraz złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa. Kwestia sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy A. P. legitymuje się 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym oraz 15-letnim okresem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

W pierwszej kolejności ocenie podlega podstawowa przesłanka prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, czyli 25-letni okres składkowy i nieskładkowy. Tę przesłankę odwołujący wykazuje, wnosząc o uzupełnienie w niezbędnym zakresie ogólnego stażu pracy okresem pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od ukończenia 13 roku życia do ukończenia 16 roku życia (czyli okresem od 20 maja 1971 r. do 19 maja 1974 r.), a także okresem od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r. Należy podkreślić, że organ rentowy zaliczył odwołującemu do ogólnego stażu ubezpieczeniowego okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 20 maja 1974 r. (od ukończenia 16 roku życia) do 31 sierpnia 1975 r., ale nie uwzględnił okresu od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r., ponieważ w tym okresie odwołujący nie był zameldowany w miejscowości położenia gospodarstwa rolnego.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego o braku podstaw do uwzględnienia w ogólnym stażu ubezpieczeniowym okresu pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców od ukończenia przez niego 13 roku życia do 19 maja 1974 r. Możliwość zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym do ogólnego stażu ubezpieczeniowego wynika z art. 10 ust. 1 pkt 3 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z tym przepisem przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16. roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Przepis ten umożliwia zaliczenie w zakresie niezbędnym do uzupełniania okresu wymaganego do przyznania emerytury jedynie okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. Nie jest zatem możliwe zaliczenie do ogólnego stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed ukończeniem 16 roku życia, jak tego domaga się odwołujący.

Z kolei okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców odwołującego od 13 lipca 1978 r. do 16 sierpnia 1979 r. jest zbyt krótki, aby jego ewentualne zaliczenie do ogólnego okresu ubezpieczeniowego spowodowało, że odwołujący będzie legitymował się 25-letnim stażem ubezpieczeniowym na dzień 1 stycznia 1999 r. Z tego względu Sąd Apelacyjny odstąpił od analizy tego okresu.

W sytuacji gdy odwołujący nie legitymuje się 25-letnim ogólnym stażem ubezpieczeniowym, to nie spełnia jednej z przesłanek koniecznych do przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Z tego powodu zbędnym stało się ustalenie, czy odwołujący legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

Zarzuty apelacji dotyczące nieuwzględnienia okresów pracy w szczególnych warunkach we wskazanych przez skarżącego okresach oraz okresu służby wojskowej nie mogą podważyć zaskarżonego wyroku. Nadto, co jednoznacznie wynika z pisemnych motywów wyroku, Sąd pierwszej instancji nie ustalał okresów pracy w szczególnych warunkach, ponieważ ustalił, że A. P. nie posiada wymaganych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych w dacie 1 stycznia 1999 r., i już tylko z tego powodu zaskarżoną decyzją należy uznać za zgodną z prawem.

Mając powyższe na uwadze, apelacja jako niezasadna podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Alicja Sołowińska SSA Sławomir Bagiński